

physique et de Morale küldi szét Ribot aláírásával. Az emlék az elhunyt philosophus szülővárosában, Montpellierben fog felállíttatni. Egyúttal felemlítjük, hogy Renouvier szellemének utolsó nyilvánulása «Les derniers entretiens de Charles Renouvier» czímen folyó évi áprilisban jelent meg könyv alakban (előbb az idézett Szemlében közzölték) Armand Colinnál (Ára 2 fr. 50 c.). (f.)

IRODALOM.

Friedrich Schmidt, Experimentelle Untersuchungen über die Hausaufgaben des Schulkindes. Ein Beitrag zur experimentellen Pädagogik. Archiv für die gesammte Psychologie, herausg. v. E. M. Neumann. B. III. 1904. 33—151. l.

Találóan mondja az előttünk fekvő tanulmány szerzője bevezetésében, hogy a házi feladatok kérdésében is, mint a legtöbb pædagogiai problémára vonatkozólag, csak egyéni véleményeket, «elméleti constructiókat» találunk a legtöbb írónál s hiába kutatunk valami pozitív tudományos eredmény után, melyre nézetüket alapítanak. Szóval, e vélemények végelmezésben többé-kevésbbé ügyesen burkolt pædagogiai *dogmák* s nem tudományos álláspontok. Ennek az állapotnak akar véget vetni a házi feladatok kérdésére nézve Schmidt gondos és körültekintő kísérletek alapján megírt tanulmánya. Arra van hivatva megfelelni, hogy vajjon mely pædagógusok járnak helyes uton: azok-e, kik a házi feladatoknak igen nagy értéket tulajdonítanak s azt bőven alkalmazzák, vagy azoknak van-e igazuk, kik e feladatok teljes mellőzését sürgetik, vagy tán azok nézete helyes-e, kik bölcse mérséklettel a középutat ajánlják? A felelet nyilván attól függ, hogy sikerül-e mindazon körülményeket megállapítanunk, amelyek a házi feladat minőségét befolyásolják, mert csak ez alapon dönthetünk abban a kérdésben vajjon a házi feladatok értékes productumuk-e s így fejlesztik-e a tanuló képességeit?

Miután szerző összeállítja azon körülményeket, melyek előreláthatólag befolyással lesznek a házi dolgozat minőségére, aminők a szülők vagy testvérek jelenléte és viselkedése azalatt, míg a tanuló dolgozik, továbbá a helyiség mineműsége és az időpont, melyben a tanuló feladványát végzi, áttér kísérleti eljárásának ismertetésére. Ez abban állott, hogy nagy mennyiségű házi dolgozatot gyűjtött, melyek qualitativ értékét úgy állapította meg, hogy valamely egészen hasonló iskolai dolgozattal hasonlított össze mindegyiket. Hogy azonban az ellenőrzés még teljesebb legyen, három hét múlva ugyanazon házi és iskolai dolgozatot adta fel növendékeinek. A tanulók munkáját kísérő

körülmények is lehetőleg azonosak voltak: mind egy korban levő (12—13 éves) tanulókat figyelt meg, kik a kísérlet céljáról mit sem tudtak. A dolgozatok anyagát valamely a tanítás köréből vett tárgy képezte, amely lehetőleg egyforma mértékben vette igénybe az értelmi és emlékezői funkciókat, valamint a képzeletet. A feladatok másolási, számolási és fogalmazási gyakorlatok voltak. Az elkövetett hibákat gondosan megállapította, osztályozta és egybevetette ama pontosan följegyzett körülményekkel, melyek között a tanuló dolgozatát végezte. Nemcsak az idő, melyet a tanuló munkája igénybe vett, jegyeztetett fel, hanem a helyiség minemősége, a hozzátartozók viselkedéséből származó zavarok minemősége is, pl. ha a tanuló valami elvégzendő házi munkával bízott közben meg, ha testvérei csintalanságukkal bosszantották stb. E vizsgálatból kiderült, hogy azon házi dolgozatok, melyek nem zavartattak meg ily módon, néha rosszabbak, mint a megfelelő iskolai dolgozatok s viszont oly házi feladatok, melyek gátló körülmények között dolgoztattak ki, sokkal jobbak lehetnek, mint a megfelelő iskolai dolgozatok. A kevésbé mechanikus szellemi műveletek, ha zavartatnak is külső körülmények által, nem szenvednek kárt minőségükben, ha emellett a tanuló figyelme nem tért el. Megjegyzendő, hogy Schmidt ez eredményt részben már deductive is megállapíthatta volna, amennyiben különösen amerikai psychologusok (Jastrow, Swift, Alice Hamlin stb.) kimutatták, hogy a szellemi munka nem mindig veszít minőségéből azáltal, hogy külsőleg zavartatik, sőt néha az ellenkező tényálladék tapasztalható. (L. Ebbinghaus, Grundz. d. Psychol. I. 1902. 595. s. k. II.)

A vizsgálat részletes eredményei közül a következőket emeljük ki. A másolási gyakorlatokra nézve megállapítható, hogy a házi dolgozatok úgy tartalmilag, mint formaflag minőségükben gyengébbek, mint a nekik megfelelő relative egyenlő nehézségű iskolai dolgozatok. E két rendbeli dolgozat qualitativ különbsége egyébiránt ingadozásoknak van kitéve. Oly mozzanat, mely minden körülmények között zavarólag hatna a tanuló munkájára, nem mutatható ki. Megállapítható, hogy ha a szülők sürgették a munka befejezését, ez javítólag hatott a dolgozat minőségére, míg másnemű belebeszélés ellenkező hatást ért el. Legkedvezőbb munkaidő délután 5—6-ig. A munkálkodás térbeli körülményei nem gyakorolnak nagyobb befolyást a dolgozat minőségére. A számolási gyakorlatoknál is a házi dolgozatok tetemesen gyengébbek, mint az iskolai dolgozatok. A külső körülményekre nézve is ugyanaz áll, mint a másolásnál. A fogalmazási gyakorlatokra nézve szerző azt találta, hogy ezeknél is a házi dolgozatok kivétel nélkül gyengébbek, mint az iskolában végzetek. A csendes magányban s a délelőtt végzett dolgozatok itt jobbak.

Mindennek pædagogiai következménye nem az, hogy a házi dolgozatok teljesen mellőzendők, jóllehet minőségük mindig rosszabb, mint az iskolai dolgozatok kvalitása. A mindennapi házi feladat azonban kerülendő, mert ez kimutathatólag felületessé teszi a tanuló dolgozatait, míg a ritkábban feladott házi dolgozatok jobbak. Csak a számtani házi dolgozatokra nézve vonja szerző ama határozott conclusiót, hogy teljesen mellőzendők, sőt a tantervekből is kiküszöbölendők, annyira gyengék ezek, viszonyítva az iskolai feladványokhoz. A házi dolgozat mindig jól elő legyen készítve az iskolában s otthon a tanuló lehetőleg magányban dolgozzék.

Schmidt kísérleti technikája egészben véve helyesnek tűnik fel előttünk. Kifogásolható csak egy alárendeltebb pont lehet, hogy t. i. az ellenőrzés azon módja, hogy három hét múlva ugyanazon dolgozatot adja fel, nem felel meg céljának, mert ily rövid idő múlva a tanuló még okvetlenül emlékezik többé-kevésbé a régebbi gyakorlatra s így már nagyrészt memoriából dolgozik, tehát nem hasonló körülmények között, mint első ízben. Nem oszthatjuk továbbá magának a házi feladatnak egész problémájának ama conceptióját, melyből szerzőnk kiindul. Nézetünk szerint ugyanis a házi feladatok értékének kérdése nemcsak attól függ, hogy vajjon mennyiben segíti elő a tanuló tanulmányait s így az iskola szűkebb körü célját. A házi feladatok közvetlen intellectualis hasznán kívül ugyanis még azt is tekintetbe kell vennünk, hogy a házi dolgozat a nevelő egyik leghatalmasabb eszköze arra, hogy a növendékben az önálló, közvetlen felügyelet nélkül való munkásságot és a helyes munkabeosztás képességét fejlessze s ezzel párhuzamosan a kötelességtudást és megbízhatóságot növelje tanítványjaiban. Ez általános pædagogiai szempont pedig oly becses, hogy nem szabad figyelmen kívül hagynunk a házi dolgozatok problémájánál.

Pauler Ákos.

KÜLFÖLDI LAPSZEMLE.*

Revue Universitaire (1904. évfolyam 1—7. füzet).

Despiquez Pál: A szemléltető oktatás és a vetítés a középiskolában (különös tekintettel a történet és a földrajz tanítására). *Monod Bernát*: A pædagogia és a nevelés a középkorban (Guibert középkori

* Helyszűke miatt csupán a jelentékenyebb és általánosabb érdekű önálló czikkek felemlítésére szorítkozunk. E rovatnak egyedüli célja, hogy a folyóirat lényeges tartalmáról tájékoztasson; ezért itt a kritikai észrevételektől tartózkodunk.